

Ledarskapets förutsättningar

Dolda maktstrukturer som hinder och möjlighet

Olof Petersson

Högskolan i Borås CAV

23 oktober 2012

Dolda maktstrukturer

Vad annars?

Historiskt sett det normala

Traditionell auktoritet

Patriarkala härskare

Maktens mystik

Bakom maktens murar

Lång resa mot öppenhet

Reformationen: läskunnighet

Frihetstiden, offentlighet: TF 1766

Kommunikationer, massmedier

Folkrörelser

Demokratisering, insyn, ansvarsutkrävande

Legal-rationell legitimitet

Varför lyda makten?

”All offentlig makt i Sverige utgår från folket”

”Den offentliga makten utövas under lagarna”

Offentlighetsprincipen

Svensk författningssamling

Offentlighets- och sekretesslag;

SFS 2009:400

Utkom från trycket
den 2 juni 2009

Informella maktstrukturer

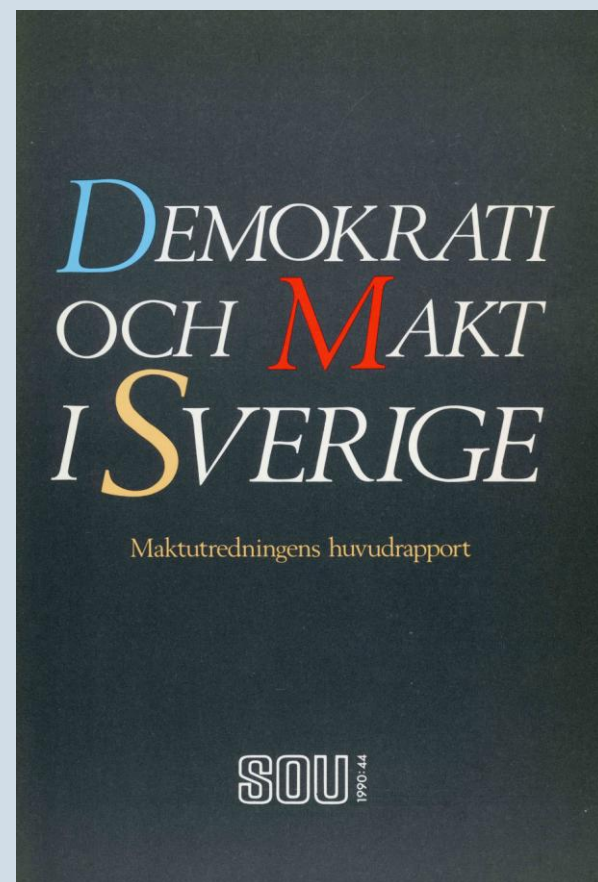
Hur styrs Sverige?

Formella regler

Reella beslutsprocesser

Resurser avgör

Resurser: pengar, kunskap,
organisationsförmåga,
kontakter, skicklighet etc etc

Svensk beslutskultur

Deliberative

Rationalistic

Open

Consensual

Thomas J. Anton (1969). "Policy-Making and Political Culture in Sweden", *Scandinavian Political Studies*, 4, 88–102.

Förhandlingskultur

”If you want to stand up for something in Sweden you have to sit down.”

”We has a meeting!”

Andrew Schonfield, *Modern Capitalism* (1965), s. 109.

Härskartekniker (enligt Berit Ås)

Osynliggörande

Förlöjligande

Undanhållande av information

Dubbelbestraffning

Påförande av skuld och skam

Berit Ås, "Hersketekniker". Kjerringråd (n:r 3, s. 17-21, 1978)

Formell – informell beslutskultur

Ritt Bjerregaard

EU miljökommissionär 1993-2000

Dagbok 1995

Bjerregaard, Ritt (1995). Kommissærens dagbog. Aschehoug Forlag, København. Även publicerad som "Ritts dagbog", Politiken, 26 oktober 1995.

Sydeuropa – Nordeuropa

Sydeuropa: Blomsterretorik, titlar, distans, hierarki – formell kultur

Nordeuropa: Liten maktdistans, lågt struktureringsbehov, umgås direkt, hej – informell kultur

Nordisk beslutskultur

Inte mer jämlik, men skillnaderna är mer dolda

Nyanlända får stora svårigheter

Oskrivna regler lika stränga som kända och formella

Lika hårda straff för att överträda reglerna

Men man får inte veta vilket fel man har gjort

Formellt och hierarkiskt system: mer lättläst och tydligt

Grupptänkande

Slutna beslutsmiljöer

Enighet och lojalitet

Osårbara och immuna mot kritik

Moralisk överlägsenhet, står över moral och etik

Motståndaren karikerad och stereotyp

Avvikande uppfattningar = illojalitet

Självcensur

Grindvakter skyddar från störande information

Intressegruppers påverkan

Att organiserade intressen försöker påverka politiken är inget nytt fenomen

Korporatism (parentes): Tunga intresseorganisationer direkt indragna i den statliga beslutsprocessen: utredningar och myndighetsstyrelser

Lobbying

Definition:

Försök att påverka offentligt beslutsfattande genom icke-institutionaliserade kontakter med politiker eller tjänstemän

Lobbying i dagens Sverige

Uppmärksamhet

Budskap (branding, framing, spinning)

Målgrupper

Svåröverskådligt medielandskap

PR-konsulter

Dolda och osynliga kontakter

Ökad öppenhet?

Dolda maktstrukturer i dag

Internationell politik

EU

Maktspel Rosenbad

Organisations-Sverige

Kommuner, landsting och regioner

Förhandlingsplanering

Gråzonen offentligt-privat

Men makt syns också!

Öppenhetsspiral

Web 2.0

Medier

Från korporatism till pluralism

Medborgarnas krav på insyn

ändelser som mer än några andra format det moderna Sveriges maktstruktur är industrin och demokratiseringen. Det är ett historiskt faktum att dessa genomgripande förändringar inträffade ungefär samtidigt. Man kan tala om "det dubbla brottet" (se kapitel 9), anslutningen mellan ekonomisk och politisk makt bröts. Det gamla etablissemanget fick ut för två nya eliter som grep makten i var sin sfär. Industrisamhällets två huvudklasser, arbete och kapital, har därmed på ett avgörande sätt kunnat påverka samhällsutvecklingen. Förhållanden mellan dessa två maktkoncentra har präglats av en kombination av konflikt och försoning. Det samhällssystem som beskrivs under rubriken "den svenska modellen" är en uppsättning särdrag som många präglats av industrisamhällets maktförhållanden. Det blir inte minst framväxten av en internationellt sett exceptionellt omfattande offentlig sektor. Huvudbeständsdelarna i den svenska maktstrukturen har därför med sitt innehåll med de tre begreppen arbete, kapital och stat. Att denna maktstruktur nu kallas "den svenska modellen" innebär ingalunda att den försvunnit. Tvärtom är ett huvudresultat av eliten att Sverige fortfarande kan sägas styras av två eliter. Av rekryteringsmönstret utgår man att det i huvudsak finns två vägar till makten, via borgerlighetens och via statens organisationer. I internationellt och historiskt perspektiv är de borgerliga institutionerna betydelsefulla anknäkningsvägar. Det är förekomsten av en alternativ kanal som i sig innebär en utmaning. Att tala om ett lands maktelit blir i ett avseende mer och mer orealistiskt. Framtidens är att de för landets framtid avgörande besluten fattas av några eliter med tillgång till arbete, kapital och stat som den härskande strukturen måste utveckla. Internationellisering förändrar förhållningarna för den svenska maktstrukturen. Konkurrensen på internationella marknader gör att den nationella maktstrukturen. Näringslivet kan i allt mindre utsträckning räkna till inhemskt förhållande. Kapitalet har blivit mer rörligt. Utvecklingen av värdepappersmarknaden främjar utvecklingen karaktäristiskt tecken. Politiken under industrisamhällets epok utmärks av en ökad konflikthet. Det svenska partisyftet har utan större förändringar kvar som endimensionellt. Meningen motståndningarna om skatteuttaget och den offentliga utredningen och om föreläsningspolitiken har väsentligen följt vänster-högerdimensionen. En faktor i politiken förändrade karaktär är att allt färre av de centrala sakfrågorna är tvärvärdiga. Förändringarna i maktstrukturen var ett exempel på en förändring som drivs mot tvärvärdiga frågor. Näringslivet har blivit mer och mer orealistiskt. Efterindustriella samhällen skapar fler och fler orealistiska spänningar i de politiska partierna. Den delvis förändrade problembilden resulterar inte endast i nya politiska partier. Den delvis förändrade problembilden resulterar inte endast i nya politiska partier. Den delvis förändrade problembilden resulterar inte endast i nya politiska partier. Den delvis förändrade problembilden resulterar inte endast i nya politiska partier.

olofpetersson.se

olof petersson arkiv aktuellt om webbplatsen in english